శ్రీ సమాజం
శ్రీకాకుళం.

కథా నిలయం
శ్రీకాకుళం

అంతరాత్మ

నేనూ, ప్రకాశరావూ పార్కులో కూచుని కళల్లో వాస్తవికతను గురించి చర్చించుకుంటున్నాం. ఆ చర్చ యెట్లావచ్చిందీ నేనిప్పుడు సరిగా చెప్పలేనుకాని, అభ్యుదయ రచనల్లో దృష్టపాత్రలను సృష్టించేటప్పుడు ఆ పాత్రలు తమ వర్గానికే దుర్మార్గంగా వుండేటట్టు చిత్రించటం వాస్తవికత కాదని నే నన్నాను. ఆ దుర్మార్గం వర్గ వైషమ్య నిజతంగా వుంటేనేతప్ప అభ్యుదయ దృక్పథం వ్యక్తంకాదని నే నంటున్నాను. ప్రకాశగావు ఇంచుమించు నాతో ఏకీభవిస్తున్నాడు.

ఈ సమయంలో, "క్షమించండి," అంటూ ఆయువకుసు మాకు సమీపంలోవచ్చి కూర్చున్నాడు. నే నతనికేసి ఆశ్చర్యార్థకంగా చూశాను. చాలా చిన్నవాడు, పాతికేళ్ళు కూడా వుండవేమో. పట్నంలో యెంతకాలంనుంచి వుంటున్నాడో తెలీదుగాని, తెలుగువాళ్ళ ఆకారవైఖరులు మార

లేదు. మట్టిరంగు మిల్లుబట్టలు కట్టుకున్నాడు. నిండు చేతుల షర్టు, సైకిలుకట్టు ధోవతీ, పైన ఉత్తరీయంకూడా వుంది. అప్పుడే ఏ బెజవాడనుండో దిగినట్టుగా వున్నాడు.

"మీరిప్పుడన్నమాట విన్నాను," అన్నాడా యువకుడు. "మీరు చెప్పే మాటలో నాకు నమ్మకం కుదరలా!"

"ఏమైనా తప్పు చెప్పానా?" అన్నాను.

"మీకు అమ్మా, నాన్నా వున్నారా?" అని అడిగాడు.

ఎందుకిట్లాఅడుగుతారాఅని ఆశ్చర్యపడుతూ, "లేరు" అన్నాను

"పోనీ అన్నదమ్ములున్నారా?" అన్నాడు.

"దగ్గర్లో యెవరూ లేరు" అన్నాను.

"మీ బంధువులెవరూ మీకు దగ్గర్లో లేరనుకుంటాను?"

"అవును."

"అందుకే మీకు సవర్గ దుర్మార్గం గురించి ఏమీ తెలిదు" అన్నాడతను.

"సవర్గ దుర్మార్గం నేనూ చూశాను. అన్నదమ్ముల మధ్య కలహాలూ, భార్యా భర్తలమధ్యకలహాలూవుంటాయి కాని వాటికి ప్రత్యేక కారణాలుంటాయి. ఒకే వర్గానికి చెందిన కారణంగా వ్యక్తులమధ్య వైషమ్యం వుండదు. ఆ కారణాలు వ్యక్తిపరంగా వుంటాయిగాని వర్గపరంగా వుండవు" అన్నాను.

"అయితే మధ్యతరగతిలో కొన్ని వర్గాలనుగురించి మీకేమీ తెలియదు" అన్నాడా యువకుడు.

"చెబితే తెలుసుకుంటాను" అన్నాను, కపటవినయం నటిస్తూ.

ఆ యువకుడు కొంచెం ఆలోచించి, "నాకథ చెబుతాను, వినండి," అన్నాడు.

* * *

నాపేరు సుదర్శనం (అన్నాడుయువకుడు) నేను మద్రాసులోనే పుట్టాను. పెరిగాను. నా అవతారంచూసి పొరపాటుపడకండి రెండేళ్ళనుంచీ నేను ఆంధ్రలో వుంటున్నాను. మీబోటివారంతా ఆంధ్రను వదలి పట్నంవస్తే నేను పట్నంవదలి అటువేపు వెళ్ళాను. మానాన్న చాలా ఏళ్ళు పట్నంలో ఉద్యోగంచేసి రిటైరై మూడేళ్ళక్రితం పోయినాడు. ఆయన పేరు చెబితే మీరు బహుశా గుర్తించవచ్చు. కాని చెప్పను. అది మీకు అనవసరం. మా నాన్న పోయేవరకూ మేం బాగా బతికాం. నాకిద్దరన్నలున్నారు. ఒక అక్కా, ఒక చెల్లెలుకూడా వున్నారు. మా అమ్మ బతికున్నది.

మానాన్న "ఆధునికుడు". ఆయన ఈ మద్రాసులోనే చదువుకున్నాడు. ఆరోజుల్లో వీరేశలింగంగారినికూడా యెరుగును. ఆయనకు మూఢ విశ్వాసాలంటే కోపం. మమ్మల్ని—కనీసం మా ముగ్గురు మగపిల్లల్నీ—తన ధోరణిలో పెంచాడు. ఆయన బతికున్నంతకాలం మా అమ్మ

కూడా ఆయన పద్ధతులే అవలంబించింది. ఆవిణ్ణి చాలా సంస్కారం పొందిన మనిషల్లే చూసేవారు. ఆవిడ మహిళల సభలకు వెళుతూ వుండేది. కొన్ని మహిళాసమాజాలలో సభ్యురాలుగా వుండేది.

రాజకీయాల విషయంలో మా నాన్నను నాస్తికుడన వచ్చు ఆయనకు ఏ రాజకీయోద్యమంలోనూ విశ్వాసం లేదు. ఒక్క సంఘసంస్కారం విషయంలో తప్ప మిగతా ఏవిషయంలోనూ ఆయనకు విశ్వాసం లేదు. కాంగ్రెసు ఉద్యమాలన్నిటినీ ఆయన ఖండించాడు. వాటివెంట ప్రజలు సంస్కారం పొందలేదని, కొన్ని కేకలువెయ్యటంమటుకే నేర్చుకున్నారని ఆయన నమ్మాడు. ఆయనదృష్టిలో సంస్కార హీనులుగా ఉండి కాంగ్రెసు ఉద్యమంతో పైకివచ్చిన ప్రతీ వ్యక్తినీ ఉదాహరణగా తీసుకుని, ఆయన కాంగ్రెసు ఉద్యమాలను ఖండించాడు. సంస్కారం గురించి ఆదర్శవాదం అవలంబించిన వారంతా ఇట్లాగే ప్రవర్తించారేమోననుకుంటాను మా అన్నలిద్దరూ కాంగ్రెసు భక్తులుగా తయారు కావటం ఆయనకు చెప్పరాని బాధ కలిగించింది. "ఫలాని కాంగ్రెసు దౌర్భాగ్యుడు తనకూతురికి పదో ఏట పెళ్ళి చేశాడు. పన్నెండో ఏట అది ముండమోసింది. దానికి పెళ్ళి చెయ్యడు నాకకుపుట్టినవాళ్ళు వాడిరాజకీయపక్షమా?" అని ఆయన ఆక్రోశించటం నే నెరుగుదును.

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం రావటం ఆయన ఎరుగును. దానికూడ ఆయన చలించలేదు. "ఈ కాంగ్రెసు

వాళ్ళువచ్చి ఆఖరుకు శారదా చట్టమైనా గట్టిగా అమలు చేస్తారని నాకు నమ్మకంలేదు దొంగలూ దొంగలూ చేరి ఊళ్ళు పంచుకుంటారు. చూస్తూఉండండి!" అనేవా డాయన

ఆయనకు కమ్యూనిస్టులన్నా కోపమే. సంస్కారానికి వాళ్ళు పరమశత్రువులనీ, దరిద్రులనూ, మూఢవిశ్వాసపరులనూ వాళ్ళు వెనక వేసుకువస్తారనీ, అందరికంటె గట్టిగా అరవటంతప్ప వాళ్ళ కింకో ఆశయం లేదనీ ఆయన దృఢ నమ్మకం.

ఇక హిందూమహాసభలంటే ఆయనకున్న ఆగ్రహం చెప్పనలవికాదు. వాళ్ళు కమ్యూనిస్టులల్లే అసంస్కారులేగాక కుసంస్కారులనికూడా ఆయనవాదం.

ఇదంతా ఎందుకు చెప్పానంటే ఆయనపోయిన మరుక్షణంనుంచీ మా కుటుంబంలో కలిగిన సాంస్కృతిక పరిణామం చూస్తే ఆయన ఏమనుకునేవాడో అని నే నిప్పటికీ ఆశ్చర్యపడుతూంటాను. ఆయన పోగానే ఆయన భీమా చేసిన మొత్తం పదమూడువేల చిల్లర మా అమ్మపేర వచ్చింది. అప్పటికే మాఅన్నలిద్దరూ ఏవో ఉద్యోగాలు చేసుకుంటున్నారు. నేనుమటుకిబియ్యే ప్యాసై ఎమ్మేలో ప్రవేశించాను. అప్పటికే మా అక్కకు వివాహమయింది. ఆవిడ తాను కోరిన వరుణ్ణి పెళ్ళాడింది. మా నాన్న కోరినప్రకారమే దమ్మిడీ కట్నం లేకుండా, దుర్వ్యయం ఏమీ లేకుండాఆవిడ పెళ్ళిఅయింది. ఆవిడభర్త బియ్యేబీయీడీపాసైమనప్రాంతాల ఉపాధ్యాయుడుగా ఉంటూండేవాడు. వారికిద్దరు పిల్లలు కూడా కలిగారు. మా చెల్లెలుకుమాత్రం ఇంకా వివాహం కాలేదు.

మా నాన్న పోయేనాటికి దానికి పద్ధెనిమిదేళ్ళు మాత్రమే. ఇంటరు రెండోఏడు చదువుతూ ఉండింది.

మా నాన్న పోగానే మా అమ్మలో కలిగిన మార్పు వర్ణనాతీతం. ఆవిడ ఒక్కసారిగా పదమూడు, పధ్నాలుగు వేలరూపాయలకు అధికారిణి అయింది. ఆ డబ్బును ఆవిడ ఎట్లా ఖర్చుచెయ్యాలో మా నాన్న నిర్ణయించలేదు. మా నాన్న అనేక స్వల్ప విషయాలనుగురించి కూడా ఆవేశంగా మాట్లాడటం నే నెరుగుదునుగాని, ఆయన డబ్బును గురించి ఎన్నడూ ఆలోచించినట్టుగాని, దానికి ఏవిధమైన ప్రాధాన్యమూ ఇచ్చినట్టుగాని నాకు జ్ఞాపకంలేదు. తాను అభిమానించేవారిలో ఎవరికి డబ్బుతో అవసరంవచ్చినా, తనదగ్గిర సిద్ధంగాడబ్బుంటే ముందూవెనుకా ఆలోచించకుండా ఆదుకొనేవాడు.

మా అమ్మమటుకు తనదగ్గిర ఉన్నడబ్బులు ఒక్క క్షణం మరిచిపోలేకపోయింది. భర్తపోయినందుకు ఎరిగినవాళ్ళు పరామర్శించే స్థితి ఇంకా దాటకపూర్వమే ఆవిడ ఆ పదమూడు వేలతోనూ, ఇళ్ళు కట్టించటమేకాదు, కాసు-చవుకలో వచ్చేది. పాతదేదైనాసరే పోనీ-కొనటమేకాదు. మా అక్కపిల్లలకు తోపుడుబళ్ళు కొనటమేకాదు. మా అక్కకు, చెల్లెలికి బంగారుతొడుగులు చేయించటమేకాదు-లక్షలకు విలువైన ఆలోచనలుచేసి అన్నీ నిజమైనట్టే ఆనందించింది. ఆవిడ ఆ డబ్బును ఒక్కక్షణం మరచిందనుకోను. ఎవరెవరికి ఎంతెంత ఆస్తి అనుకోకుండా సంక్రమించినా ఆ ఆ కథలను పవిత్రంగా చెప్పుకునేది. మానాన్న ఎప్పుడెప్పుడు

ఎంతెంత ముత్తాలు దానధర్మాలు చేసిందీ చెప్పి, అటువంటిపనులు చెయ్యకుండావుంటే మాకు ఆదాయం యాభైవేలు రొఖ్ఖం ఉండి ఉండాలిసిందే ననేది. ఆ మధ్య రైలు ప్రమాదంలో చచ్చిపోయినవారి పిల్లలకు ప్రభుత్వం ఎంతో పరిహారం ఇచ్చినట్టు విని, "పోనీ, పాపం! సంపాదనపరుడు పోయినాక పిల్లలకు ఆపాటి ఇవ్వకపోతే ఎట్లా?" అన్నది. ఆవిడమాటలు [illegible]ంటే రైలుప్రమాదంలో చచ్చిపోవటం కంటె పోయినవాడి పిల్లలకు డబ్బురావటం చాలా ముఖ్యమనిపించింది! ఎవరు ఏంలేదనుకున్నా సరే మా అమ్మ "కొందాం!" అనేది. "కొందాం" అనేమాట ఎవరు ఏ క్షణంలో అన్నా అనవచ్చు. కాని ఆరోజుల్లో మా అమ్మ అన్నప్పుడు ఆ "కొందాం" అన్నమాటకు పదమూడువేల తులాల బరువుండేదంటే మీరు నమ్మవచ్చు.

నేను మా అమ్మనుగురించి ఎరగనివారిఎదట ఇట్లా మాట్లాడుతుంటే, 'వీడెంత అసహజమైన కొడుకు! అని మీ' రాశ్చర్యపడవచ్చు. అదే నే చెప్పబోతున్నది కూడా. నేను సహజమైన కొడుకును కాను. నా కెదుంకో ఆవిడ తల్లిలాగా కనిపించదు. నేను ఆవిడను ఎవరోఅల్లే పరిశీలించాను. ఆవిడముఖంలో కలిగే ప్రతి మార్పునూ, ప్రతిమాటలో ప్రతినొక్కునూ బద్ధవైరిలాగా గమనించి మనసారా ద్వేషించాను ఆ డబ్బు నాకు రాకుండా ఆవిడ చేతికి వచ్చిందని నాకు లోపల అక్కసు అనుకునేరు. అదేంతమాత్రంకాదు. నేను కాస్త కపటంగా ప్రవర్తించి ఉంటే నాకా డబ్బులో కొంత వచ్చివుండేది.

ఆవిడమీద నాకుగల అసహ్యాన్ని బయటపెట్టి నేనా డబ్బును దూరంగాకూడా ఉంచాను. ఆవిడ షరతుమీద ఆ డబ్బు ముట్టుకునేకంటె తిండికి మాడి చావటం మేలని పించింది నాకు. ఆ డబ్బుకూ నా ఆత్మగౌరవానికీ మధ్య మా అమ్మ మన స్తత్వం సైంధవుడల్లే అడ్డుపడింది. నాకథవినండి?

మా అమ్మలో మార్పు నాకే అసహ్యం కలిగిస్తే, మా చెల్లెలు నాకన్నకూడా మరింత అసహ్యపడింది. "అమ్మకి నిజంగా మతిపోయింది." అని అది యెన్నోసార్లు నాతో అన్నది. నేనూ మా చెల్లెలూ ఒక వయసువాళ్ళం కావటంచేతనేమో, చాలా విషయాలలో ఏకీభవించేవాళ్ళం. కాని ఏ విషయంలోకూడా మా అమ్మ విషయంలో కలిగి నంత ఏకాభిప్రాయం కలగలేదన్నమాట. మాఅమ్మ తనకేది కొంటానని ఉబలాటపడినా సరే మా చెల్లెలు తిడువుగో కుండా, "నాకది అక్కర్లేదు. నాకదంటే అసహ్యం!" అనేసేది. ఒకసారి మా అమ్మ బజారునుంచి ముచ్చటగా జరీచీరె తెస్తే మా చెల్లెలు, "ప్రాణంపోయినా నేనీ చీరె కట్టుకోను మా కాలేజీలో ఆడపిల్లలంతా గేలిచేస్తారు. మగ పిల్లలంతా వెంటబడతారు." అని ఖచ్చితంగా చెప్పేసింది.

కొద్దిరోజులపాటు మా అమ్మ నాలోనూ విరోధ భావం వున్నట్టు గమనించలేదు. కనీసంగమనించినట్టు నటిం చింది. గమనించక విధిలేని పరిస్థితి యేర్పడ్డాక మేం తనను యేడుచుకుంటున్నామని ఆరోపించింది. "నిన్నుచూసి ఏడుచు కోవటానికి నీలో ఏముంది?" అని మా చెల్లెలు అడిగేసింది. దానిని మా అమ్మ నేరుగా సమాధానం చెప్పక, "మీనాన్న

అన్నది. "వెనకటిలాగేం ఖర్మం? అంతకంటె బాగానే చూస్తున్నారు." అన్నది మా చెల్లెలు.

మా చెల్లెలనే మాటలు మనసులోనుంచి వస్తున్నట్టే వుండేవి. కాని నేనా మాటలు అనగలిగివుండను. మాఅమ్మ మన స్తత్వానికి నేను చలించినంతగా మా చెల్లెలు చలించ లేదని, అందుకే నే ననలేనిమాటలు అది అనేసేదని నా అనుమానం.

ఏమైనా మాఅమ్మకు కావలసినంత తృప్తి మే మివ్వ లేకపోయాం. అటువంటి సంతృప్తి ఇచ్చినవాడు మా బావ మా అక్కమొగుడు. ఆ భార్యాభర్తలు మానాన్న పోయి నప్పుడు వచ్చారు. నాలుగు రోజులుండి వెళ్ళారు. మళ్ళీ వాళ్ళు నాలుగుమాసాల అనంతరం, వేసవి సెలవుల్లో పట్నం వచ్చారు. మా అమ్మ తనకు నామీదా మా చెల్లెలి మీదా ఉన్న కోపమంతా ప్రేమరూపంలో మాఅక్కమీద కనిపించింది. మా అక్కకూడా మా అమ్మకు తగ్గట్టుగానే ప్రవర్తించింది. ఆవిడ మా అమ్మ చెప్పే కబుర్లన్నీ ఎంతో ఆత్రంగా విన్నది. ఆత్రంగా వినటమేకాదు ఆవిణ్ణి బాగా ఎగ దోసిందికూడానూ. మా అక్కా బావా వచ్చినరోజే మా అమ్మ వాళ్ళిద్దర్నీ వేసుకుని బజారుకు బయలుదేరింది. దీని కెంత ఉపోద్ఘాతం! మా అమ్మచేసిన హడావుడేనా? ఒకే, అబ్బాయ్? బాంకునుంచి ఓ వందైనా డ్రా చెయ్యాలిరా! కాస్త ఈపూట బాంకుకు పోయిరావూ? మా నాయనగా! అన్నట్టు వెయ్యో విడిగా ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్టు వేశాంచూడూ?

దానికి గడువెప్పుడో!—ఆవిడ ఈ ధోరణిలో మాట్లాడు తుండగానే నేను అవతలికి వెళ్ళిపోయినాను. నామీద గొంతుదాకా కోపం వచ్చిఉంటుందిగాని అంతకుమునుపే రైలుదిగిన అల్లుడు కూతుళ్ళ యెదుట తన నిత్యజీవితం అసంతృప్తికరంగా వుంటోందని బయటపడనిస్తే యెట్లా? అందు కని నన్నేమి అనకుండా మాట్లాడక ఊరుకుంది. ఆ రాత్రి దీపాలు పెట్టాక మా అమ్మ, మా అక్కా, బావా టాక్సీలో దిగారు—తోపుడుబండీ, ఆటవస్తువులూ మొదలైనవాటితో సహా!

కొన్నిరోజులపాటు మా అక్కా, అమ్మా అతుక్కుని ఊడిరాలేదంటే నమ్మండి. మా అమ్మ నాకోసమూ, మా చెల్లెలికోసమూ తలపెట్టిన ఖర్చును మేమిద్దరం యెంత ప్రతిఘటించామో, మా అక్క తనకోసం మా అమ్మ చెయ్యబూనిన ఖర్చును అంతగా ప్రోత్సహించింది. ఆవిడ ఒక చీరె కొంటానంటే మరోటికూడా కొనమనేది. మా అమ్మ మా బావకు ధోవతులు కొంటానంటే ఏకంగా సిల్కువి కొనమనేది. న్యాయం ఆలోచిస్తే, నేనూ, మా చెల్లెలూ మా అమ్మకు అసంతృప్తి కలిగించివుండాలి. కాని అట్లా కలిగించిందని నేననుకోను. మా అక్కమీది అసంతృప్తి ఎప్పుడు ఏ రూపంలో బయటపడుతుందో చూడాలని నేను పొంచివున్నానన్నమాట. మా అక్క వచ్చిన మూడోనాడు మా అమ్మ మా అక్కపిల్లలకు వీధిలో అమ్మే బెలూనులు అణాపెట్టి కొంటూ. "ఎంతడబ్బు హాతమైపోతోంది. ఏం

చిత్రమో!" అన్నది. నాకు కలిగిన ఆనందం ఇంతా అంతా కాదు. గొప్ప పరిశోధకుడికి క్రొత్తవిషయం తెలిసినా అంత ఆనందం కలగదు.

ఇక మిగిలిన పరిణామాలేవీ నా దృష్టిలో ఆశ్చర్యకరమైనవికావు. ఒక లక్షాధికారి మన సత్త్వం అణాదగ్గిర ఎప్పుడైతే పిల్లిమొగ్గ వేసిందో అప్పుడే నేను రాగలవి కొంతవరకు వూహించ గలిగాను.

మా బావ శెలవులు అయిపోయాయి. కాని మా అక్కకు పట్నం విడిచిపోబుద్ధి కాలేదు. వెధవది నూట డెబ్భైరెండు రూపాయలన్నర జీతానికి పట్నం వొదిలేసుకుని దిక్కూ దివాణం లేనిచోట పడివుండటం వృథా. కాస్త నింపాదిగా విచారిస్తే తన భర్తకు పట్నంలోనే ఏదో ఉద్యోగం దొరక్కపోదని మా అక్కయ్య అభిప్రాయ పడింది. మా బావను ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇప్పించటానికి ఒప్పించింది. ఆయనకు అనుకున్నంత సులభంగా ఉద్యోగం దొరకలేదు. కాని మునిగిపోయిందేం? ఖర్చుచేసేటందుకు డబ్బున్నది. కాలం హాయిగా వెళ్ళిపోతోంది.

తనదగ్గర డబ్బున్నందుకు మా అమ్మ సంతోషించిన మాట నిజమేగాని ఆవిడపడ్డబాధ ఆవిడకన్న నేను బాగా గుర్తించాను. విరుద్ధ భావాల మధ్య ఆవిడ నలగ సాగింది. మా అక్కా ఆవిడా ఒకే కట్టగానే వున్నారుగాని లోలోపల యేదో రగులుతూవున్నట్టు మధ్యమధ్య సన్నటి పొగలు వచ్చేవి. మా అక్క ఏదన్నా ఖర్చుచెబితే, మా అమ్మ

దమ్మిడీల దగ్గర్నుంచీ పొదంగా వాడుతున్నదానల్లే, "అబ్భ అది లేకపోతే ఇప్పుడేమే? అన్నీ దండగమారి ఆలోచనలూ" అనేది. ఆమర్నాడే దానికి పదింతలు దండగమారి ఖర్చు చేసేది.—మా అక్కకోసమే. ఒకసారి మా అక్క రెండు రూపాయలిమ్మని అడిగితే, "నన్నడగాలిటే? తీసుకోరాదూ" అనేది. ఆ మర్నాడే మా అక్క గూట్లోనుంచి అర్ధరూపాయి తీస్తే మా అమ్మ దానికోసం వెతుక్కుని, రాద్ధాంతం చేసి, "క్షణం కిందట పెట్టిన డబ్బులు మాయమవుత్తే" అనేది. "నేను తీశానమ్మ! ఎందుకింత ఆర్భాటం చేసావ్? అని మా అక్క అంటే. "కాస్త చెప్పకూడదు? నాకు వెతకటం తప్పుచుగా" అనేది.

ఎంతసేపూ మా అమ్మకూ డబ్బుకూ గల చుట్టరికం గురించే మాట్లాడుతున్నానని విసుక్కోకండి. ఇంకా ఇతర విషయాలు—మా నాన్న చూస్తే నిర్ఘాంత పోయ్యేవి కొన్ని జరిగాయి మా అక్కపిల్లలు వచ్చాక వాళ్ళు తుమ్మినా, చీదినా మాఅమ్మ వాళ్ళకు దిష్టితీసేది. మా నాన్న హయాంలో ఈ దిష్టి ఎరగం. దిష్టితోబాటు దేవుళ్ళకు మొక్కోటాలు వరాలు వర్జాలూ చూడటాలూ. శకునాలు పాటించటాలూ ప్రారంభమైనాయి. వీటికి మాబావ ఊతం యివ్వసాగాడు. ఆయనకు జ్యోతిషంలోనూ, హస్తసాముద్రికంలోనూ, అంకెల శాస్త్రంలోనూ కొంత ప్రవేశంవుంది. నేను చూస్తుండగానే తిరపతి యాత్రకూడా ఒకటి జరిగింది.

ఇవన్నీ ఉండగా మా చెల్లెలి పెళ్ళి సమస్య ఒకటి

వచ్చింది. మా అక్క పెళ్ళిగురించి మా నాన్న ఎన్నడూ ఆదుర్దా పడలేదు. సంబంధాలు వెతికినా మా అక్కకు తెలీకుండా ఎన్నడూ వెతకలేదు. మా చెల్లెలితో చెప్పకుండా కూడా మా అమ్మ సంబంధాలు స్థిరపరచటానికి ప్రయత్నించింది. "మనకులం, మనశాఖ" చాలా ప్రాముఖ్యం వహించాయి. నా సహాధ్యాయి అన్న ఒకడు మా చెల్లెల్ని చేసుకోవటానికి ఇష్టపడినట్లు తెలియజేశాడు. కాని "మావాడు" కాడని మా అమ్మ కొట్టిపారేసింది.

"కావలిస్తే అమ్మాయికి నేను కట్నంఇస్తాగా! మంచి సంబంధమే చేద్దాం!" అనేది మా అమ్మ.

మా అమ్మకు ఇష్టమైందని తెలిశాక మా చెల్లెలు ఏ సంబంధమైనా కొట్టిపారేసే స్థితికి వచ్చింది. దీనివల్ల కొన్ని మంచి సంబంధాలు పోయాయేమో కూడానూ! కాని అది లక్ష్యపెట్టలేదు.

మా అమ్మకూ అక్కకూ మధ్య పొగలురావటమల్లా మంటలు రేగటందాకా వచ్చింది. ఎవరూ తక్కువతిన్న వాళ్ళు కారు.

"తే, తే, అంటావు, ఎక్కణ్ణించి తెచ్చేదే? నీకన్న చిన్నవాళ్ళున్నారు. వాళ్ళిద్దరూ నాడబ్బు కాసీ ముట్టరు. ఎంతపెట్టినా నీకు మెప్పులేదు. తే, తే అనటంతప్ప నీకింకేమీ తెలీదు!" అని మా అమ్మ!

"నిన్నసలెవరు పెట్టమన్నారూ? నీమాటలకు మోస

పోయికాదూ మేం నిక్షేపమంటి ఉద్యోగం మానుకుని ఈ ఈ దిక్కుమాలినచోట పడింది? నీ మిగిలినపిల్లలకు పెట్టొద్దని నే నన్నానా? అది మా అక్క!

మా అక్క ఆగ్రహం మామీాదికికూడా తిరగసాగింది తన సొత్తేమో మేం అపహరిస్తున్నట్టు!

నేను ఎమ్మేపరీక్షకు కూచున్నఏడు మాఅన్నలిద్దరూ శలవులకు వచ్చారు. కుటుంబాలతోసహా. మా అమ్మ తన ధనికత్వాతా. ఆప్యాయతా వాళ్ళమీాద చూపింది. కొద్దిరోజులపాటైనా వాళ్ళు మా అక్కలాగా ప్రవర్తిస్తారనుకున్నది మా అమ్మ. కాని ఆ ఆశ పారలేదు. వాళ్లు ఆవిడ డబ్బు ఖర్చుచెయ్యటానికి ఒప్పుకున్నారుగాని దానికి ప్రతిఫలంగా ఆవిణ్ణి ఉబ్బెయ్యటానికిమటుకు సిద్ధపడలేదు. మా బావకూ వాళ్ళకూ అసలు పడలేదు. అతను సంవత్సరం నుంచీ ఇక్కడే తిష్టవేసిఉండటం వాళ్ళకేమీా రుచించలేదు. మొగుణ్ణి వెనకేసుకొచ్చి మా అక్కవాళ్ళతో చచ్చేట్టు పోట్లాడింది. తన కొడుకుల్ని వెనకేసుకొచ్చి మా అమ్మ మా అక్కతో పోట్లాడింది. వాళ్ళున్నన్నాళ్లూ కొంప ఎట్లా ఉండాలో అట్లా ఉంది. చాలారోజులకు ఆప్తులు కలుసుకున్న వాతావరణం ఏకోశానా నాకు కనిపించలేదు. అన్నలు తమ్ముల కేమవుతారో, చెల్లెళ్ళు అక్కల కేమవుతారో, పిల్లలు తల్లికేమవుతారో మా కుటుంబాన్ని చూసినవాళ్ళకి అర్థమె ఉండేదికాదు.

దురదృష్టవశాత్తూ ఈ శలవలైపోయేలోగానే మా

రెండో అన్నకు పట్నం బదిలీఅయింది. ఆయన మళ్ళీ వెళ్ళిపోలేదు. మా ఇంటి వాతావరణం చెప్పటానికి వీల్లేదు. రోజూ కొట్లాటలే. ఈ కొట్లాటలకు కారణాలుండేవేగాని ఆ కారణాలకు అర్థం ఉండేదికాదు.

నేను సమ్మెలు చూశాను. పోలీసుల లాఠీచార్జీలు చూశాను. ఎన్నో ఘోరాలుచూశాను. కాని మాఇంట్లో జరిగే పోట్లాటలంత అర్థరహితమైన సంఘటనలు ఎక్కడా చూడలేదు. ఇంత తినడానికుండి బతకటం చేతకాని మధ్య తరగతి కుటుంబంలో పుట్టినవాడు తప్ప ఈ కొట్లాటలను ఊహించుకోలేడు. ఇంట్లో డజనుమంది ఉంటే ఏఇద్దరిమధ్య నయినా శత్రుత్వం ఉండేది. అది అచ్చంగా స్వార్థంతో కూడుకున్నదికూడాను.

ఒక ఉదాహరణ చెబుతాను: మా చిన్నన్నవచ్చాక ఆయన మా బావగారికొక ఉద్యోగం ఇప్పించటానికి ప్రయత్నించాడు. జీతంతక్కువ. నూటపాతిక. మా అక్క మా చిన్నన్నమీద మండిపడింది. "నువ్వు మూడొందలరూపాయల ఉద్యోగం చెయ్యాలా? మా ఆయనకు నూటపాతికా! చేతకానివాడివి ఊరుకోరాదూ? తగుదునమ్మా అని రాకపోతే ఏం? నిన్ను ఉద్యోగం ఇప్పించమని కాళ్ళా వేళ్ళా పడ్డామా?" అని గంయ్ గంయ్‌లాడింది. మా చిన్నన్న నాలుగూ పెట్టాడు. ఇంతకూ మా బావ ఆ ఉద్యోగం ఒప్పుకున్నాడు. ఒప్పుకుంటే ఏమయిందీ? రోజూవచ్చి మాచిన్నన్నను దెప్పేశాడు. పనిజాస్తిట! తనను తగినంత గౌరవంగా

మాడరుట ఆఫీసులో! శనివారంకూడా పనిచెయ్యాలిట! ఉద్యోగం మాష్టరు పనల్లే లేదుట!

ఎవరు ఏ క్షణాన ఎవరిపక్షమో ఎవరికీ తెలీదు. ఒక రోజున, ముహూర్త బలాన్నిబట్టి మాఅమ్మ మా చిన్నన్నను వెనకవేసుకొచ్చి మా అక్కతో ఏదో అన్నది. మాఅక్కకు కోపం రేచ్చిపోయి మొగుడితో "ఈ వెధవకొంపలో నే నొక క్షణం ఉండను. ముందు వెళ్ళి ఇల్లు చూస్తారా చూడరా?" అన్నది. అసలు మా అక్క వారానికోసారి వేరేఇంటికి వెళ్ళినంతపనీ చేసేది. ఇల్లులేకనో, సామాను పట్టుకెళ్ళటానికి సమయానికి డబ్బులేకనో మానేస్సది.

ఇట్లావుండగా మా చెల్లెలు—ఇంటరు పూర్తిచేసి ఇంటిదగ్గిరే వుంటున్నది — తన పెళ్ళి ప్రయత్నాలు తానే చూసుకోసాగింది, ఈ సంగతి కొన్నాళ్లు మావాళ్లకి తెలీదు. అందరికన్న ముందు తెలిసింది నాకే. అప్పటికే ఉభయ పక్షాలూ పెళ్ళి స్థిరం**చే**సుకున్నారు. నే నెవరితోనూ చెప్ప లేదు. కాని మా చెల్లెల్ని చేసుకోబొయ్యేవాణ్ణి గురించి మటుకు కొంత ఆరా తీసి కొంతవరకు తృప్తిపడ్డాను.

మా చెల్లెలి రహస్యం మా అక్క కనిపెట్టింది. చెల్లెలు డ్రాయరు వెతికి అందులోంచి ఒక చిన్న ఉత్తరం తీసింది. చెల్లెలి రంకు కనిపెట్టేసట్టుగా మాట్లాడింది మాఅక్క. చెల్లెలు పోట్లాడింది. "నీ విషయాలు నువుచూసుకో. నా జోలికి రాకు!" అని అది సలహా చెప్పింది.

మా అమ్మ పంచాయతీ చేసింది. ఆ వుత్తరం రాసిన వాడిపేరు చెప్పమని మా చెల్లెల్ని నిలవేసింది. నేనూ, మా చిన్నన్నా మా చెల్లెలి పక్షం అయినాం, మా బావ భార్యపక్షం అయినాడు. ఆ చర్చ వర్ణనాతీతం. ఎవరో సంబంధంలేనివాళ్ల రంకు గురించికూడా అంత ఆసక్తి కనబరచం మా చెల్లెలుమటుకు పరీక్షకు నిలబడింది. దాని నోట ఒక్కమాట రాలేదు.

తరవాత కొద్దిరోజులకే దాని పెళ్లి అయింది. మా అమ్మ రాజీకి వచ్చి ఈపెళ్లికి కనీసం వెయ్యిరూపాయలైనా ఖర్చుపెట్టటానికి యత్నం చేసింది. అనేక వస్తువులు కొన్నది కూడా. మా చెల్లెలు వాటిలో ఒక్కటి ముట్టుకోలేదు.

ఈ పెళ్ళికి ముందే నేను ఉద్యోగం సంపాదించుకుని పట్నంవదిలేశాను. మా ఇల్లు వొదిలేసినాకనే నాకు మనుష్యులమీద అభిమానమంటూ పుట్టింది. ఇంకొకరిని అర్థం చేసుకోవటమూ, ఇంకొకరి కష్టసుఖాలు పంచుకోవటమూ మొదలైనవి నాకు బయటిప్రజలు నేర్పారుగాని, ఇంట్లో వాళ్ళుకారు. ఈయింట్లో వాళ్ళమీదనైనా దూరంవెళ్ళాకనే యేదో అభిమానం పుట్టింది. మొన్ననే మళ్ళీ వచ్చాను.

నేను మా ఇంట్లో అడుగుపెడుతుండగానే మా వాళ్ళంతా ఎగబడి పెద్ద శుభవార్త చెప్పినట్టు ఎంతో ఆనందంతో ఒకరికొకరు అడ్డంవస్తూ చెప్పారు. తీరావింటే మరేమీలేదు. మా బావగారికి ఉద్యోగం ఊడిందిట.

అందులో మా అమ్మ పట్టలేనంత ఆనందం పొందటానికేముందో, మా వదినె అందరికీ అడ్డంవచ్చి అందరికన్నా గొంతుచించుకుని పరవశమై పోవటానికేముందో నాకర్థం కాలేదు. ఇది ఒకటే కాదు, మా బావ ఒక్కడికే కాదు; ఆ కొంపలో యెవరికి యెదురుదెబ్బ తగిలినా మిగిలినవారంతా ఏకగ్రీవంగా నవ్వటానికి సిద్ధంగా వున్నారు. ఇది మా ఇంటి కథ. దీనికి అర్థం ఏమన్నావుంటే మీరు చెప్పండి. తెలుసుకోవటానికి నేను సిద్ధంగా వున్నాను.